

HERBERT TINGSTEN I ISRAEL:

"Chanser lösa Suezkonflikten diplomatvägen"

Arabernas hotelser skapar enighet utåt

"Ett alternativ till kaos", så beskriver Ben-Gurion sitt förslag till valreform, som helt enkelt går ut på det brittiska systemet med majoritetsval i enmanskretsar. "Om vi önskar hindra ett sammanbrott av demokratin i Israel, som skulle hota själva statens existens, måste vi använda det valsätt som brukas i Storbritannien."

Med denna reform förklarar Mapai-partiet, som nu för första gången tar upp Ben-Gurions gamla krav som en huvudpunkt i valprogrammet, skulle ett tvåpartisystem skapas och regeringarna bli starka och stabila; man tillägger, något ologiskt, att genom en ny valmetod väljarna skulle få tillfälle att rösta på personer i stället för partier och att en intim kontakt skulle uppstå mellan väljare och valda. Med denna motivering, vars sakliga överdrifter är uppenbara, driver Mapai valreformen så enerådigt att frågan blivit den mest framträdande i valkampanjen.

Endast från ett håll, från det konservativa allmänna sionistpartiet, har Mapai på denna punkt fått ett visst om också begränsat understöd. Sionisterna begär en ändring av valsättet som väsentligen skulle bevara proportionalismen; deras förslag innebär att landet indelas i tretio valkretsar med tre platser i varje och att därjämte tretio riksmandat utdelas bland de partier som blivit underrepresenterade i förhållande till sina röststyrkor vid valkretsvalen. Om Mapai och sionisterna — vilket är tänkbart men anses föga troligt — tillsammans får majoritet, är en valreform genom en kompromiss mellan dessa båda partier möjlig.

"Partidiktatur"

Alla andra partier bekämpar hetstigt Mapais förslag. De förklarar att just i Israel, med dess starka splittning i religiösa, etniska och sociala grupper, proportionalismen är ett nödvändigt komplement till demokratin. I realiteten bestäms deras ställningstagande säkert av ren självbevarelsedrift; de är rädda för att förlora under ett valsysteem av brittiskt snitt. Mapai och Ben-Gurion anklagas för att vilja nå absolut majoritet, genom en valreform som skulle kombineras med en valkretsindelning till partiets fördel; "Mapai vill fullända sin partidiktatur", säger talare såväl från Herut som från Mapam. Ibland beskylls Ben-Gurion och Mapai — även av progressisterna — också för att ha kastat in valreformen i kampanjen för att komma ifrån debatt i sakfrågorna

och skylla över begångna misstag. Det finns intet tvivel om att valproblemet bidrar till att vitalisera kampanjen men också till att förgifta den.

De krav på reformering av demokratin som framförs av andra partier har inte på långt när samma aktualitet. Herut begär sedan länge att presidenten skall väljas av folket och utrustas med reell makt, men har i denna kampanj inte drivit saken, sannolikt för att bryta udden av beskyllningarna för totalitära planer. Progressisterna kräver att det nuvarande provisoriet skall avlösas av en fullständig och definitiv författning med ingående bestämmelser om medborgerliga fri- och rättigheter. Men flertalet andra partier är inte intresserade av denna tanke; utarbetandet av en författning skulle leda till hårda och svåröverskådliga konflikter, särskilt beträffande den judiska religionens ställning.

Hotet från Nasser

Utrikespolitiskt lever Israel ständigt i spänning och fara. Arabernas, främst Nassers, hotelser, deras vägran att sluta fred och att följa stilsåndsavtalen efter befrielsekriget, blockaden över huvud och särskilt blockaden av Suezkanalen för fartyg och gods från Israel (som beräknas medföra en förlust av 200 miljoner kronor om året), sådana är staten Israels villkor sedan begynnelsen. Denna situation leder till enighet på väsentliga punkter. Alla demokratiska partier är för ett starkt försvar och stöder regeringens försök att nå fred med arabstaterna och dess hänvändelser i Suezfrågan till Förenta nationerna.

Men vad skall man göra om hotet fortsätter och stegras, om blockaden fullföljes och kanske skärpes, om FN visar sig lika oförmögat som hittills att göra något för Israels rätt? De frågorna berörs ofta i valkampanjen och de sysselsätter alla de hotade, oroliga och tappra människor som bär upp Israel. Men då jag går in på utrikespolitiken i valkampanjen vill jag betona att den inte står särskilt starkt i förgrunden; för närvarande är läget å ena sidan relativt lugnt såtillvida som raiderna och andra våldsaktioner är sällsynta, å andra sidan än mera labilt än vanligt på grund av vad som hänt och händer i Irak och konflikterna mellan Chrusjtjev, Nasser och Kassem.

Några av Israels 22 000 beduiner som avger sina röster vid 1955 års val.

Herutpartiet, vars ledare Beigin vann hjälterykte under striderna med engelsmän och arabier före statens upprättande, representerar den extrema nationalismen. Partiet förklarar i sitt program att "det judiska folket har en evig och oförtytlig rätt till Israels land i dess historiska helhet"; detta innebär att man gör anspråk på staten Jordanien områden väster om Jordan. Men under kampanjen har sagts att denna expansion bör genomföras med fredliga medel, och partiet reagerar mot alla beskyllningar för krigiska avsikter. Däremot hävdar Heruts ledare att Israel måste söka allierade (närmast Frankrike) och att vid en viss grad av överhängande hot från arabernas sida en israelisk aktion är berättigad.

I dessa hänseenden är Herutpartiet inte ensamt. Inom alla demokratiska partier utom Mapam (vars neutralitet är Iljievit) är man ideologiskt anknuten till västern och tänker sig möjligheten av en politisk anknypning genom inträde i Atlantpakten eller på annat sätt. Likaså försvarar alla dessa partier utom Mapam Sinalkampanjen, och uttalanden tyder på att man i ett liknande läge skulle handla på samma sätt. Variationerna i formuleringar och sanningen är reell hållning är likväl talrika. Till dem som anses vara aktivister (företrädare för en "stark" försvars- och utrikespolitik) hör män som Dayan och Peres inom Mapai och ledarna i Achdut Avoda, som stannar från en av de mest hårda motståndorganisationerna under mandattiden och vars främste talare Yigal Alon är en av befrielsekrigets mest berömda generaler.

"Inte bara böner"

Att av program och valtal få någon bestämd föreställning om hur partierna och de enskilda politikerna ställer sig i denna sistnämnda fråga är emellertid knappast möjligt. På övligt sätt talar alla nu om sin vilja till fred; ofta förklarar de som anses vara aktivister att arbetet för fred med araberna måste bli mera energiskt målmedvetet än hittills. Men då och då antydes också att man i en hotande situation kan bli tvungen att slå till. Mapaikandidaten Dayan — generalstabschef under Sinalkampanjen — yttrade rent av häromdagen att om inte tillgång till Jordans vatten för irrigationsändamål kan vinnas genom förhandlingar, måste andra medel tillgripas. Alon har gång på gång uttalat att Israel inte kan möta vilka hotelser och kränkningar som helst med blott böner om förhandlingar.

Vid en rad förtroliga samtal med ledande politiker kommer jag föga längre i insikt om opinionen. Delvis beror detta på att man inte sällan brukar ett slags dialektik, som kanske är avsedd att vilseleda intervjuaren men som jag ofta misstänker bottna i oklarhet hos den intervjuade. Då jag exempelvis till en ledare för Herut erinrar om att partiet förordar "fredliga medel" för expansionen svarar han med ett listigt leende ungefär så här: Ja visst, men vad är "fredliga medel"; vad

har orden för innebörd i en tid då begrepp som frihet och demokrati används i de mest stridiga betydelse? Då en representant för Achdut Avoda betonar att Israel på grund av landets litenhet och särskilt närheten till Jordanien och Egypten i området kring Tell Aviv kan bli tvungen att angripa för att hindra ett överhängande angrepp säger jag mig väl förstå denna tanke på preventivkrig eller repressalier; vederbörande svarar att både preventivkrig och repressalier är honom principiellt förhatliga, men att han däremot anser motaktioner (counter attacks) försvarliga; min replik att det här tycks vara en fråga om ord mer än om principer framkallar det välkända listiga leendet.

Men att jag inte får besked tror jag främst beror på att besked inte kan ges; dem jag talar med är osäkra och de fall som det gäller är alltför skiftande för att generella grundsatser skulle vara användbara. En av de mest intelligenta partiledare jag träffar klargör detta då han säger att det kanske finns nio möjligheter på tio att lösa Suezfrågan med diplomati, men att om även Eilat skulle blockeras, nio möjligheter på tio finns för att Israel måste gå till militär aktion. Om Jordanien skulle ansluta sig (eller rättare anslutas) till den egyptisk-syriska unionen och en ny aktion mot Israel förberedas lika tydligt som 1956, måste Israel gå till aktion eller gå under — den uppfattningen lär vara allmän. Att vänta till dess läget är hopplöst kommer Israel inte att göra.

"Vi är inte ännu en nation, utan bara ett konglomerat av stammar", säger en av Heruts ledare vid ett samtal. Valstriden kan tyda på att karaktärstiken är riktig. Men i Israel kan man sannerligen både strida inbördes och hålla samman utåt. Detta folk, som efter behag kan kallas det äldsta eller det yngsta i världen, är en nation i den mening att det arbetar i enhet för att göra ett förut öde land rikt och fruktbart och är redo att offra allt för detta land och denna enhet.

HERBERT TINGS' N

Tidigare artiklar av Herbert Tingsten om Israel har varit införda 28 och 29 oktober.

Israels utrikesminister Golda Meir.